

Yttrande över -En samlad djurhälsoreglering SOU 2020:62. (N2020/02751)

Sámiid Riekkasearvi, (SSR) har tagit del av betänkandet ”En samlad djurhälsoreglering” (SOU 2020:62) och lämnar följande synpunkter på betänkandet.

Inledande kommentarer

SSR är en politiskt obunden intresseorganisation för renskötseln och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Organisationens syfte är att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötseln och dess binäringsars fortbestånd och sunda utveckling. SSR är ett demokratiskt organ och representerar samer anslutna till 44 samebyar och 16 sameföreningar.

Sverige har genom flertalet internationella åtagande förpliktat sig till att det samiska traditionella levnadssättet möjliggörs. Av regeringsformen 2:15 framgår att staten ska främja den samiska kulturen vilket även innefattar renskötseln. Renskötseln är en bärande del av den samiska kulturen och den samiska rätten att fortsätta sköta renar utifrån vårt förhållningssätt måste tas i beaktning. Renskötseln har flera särdrag som skiljer sig från annan djurhållning vilket måste belysas i utredningar som kan komma att påverka rennäringen. Renskötsel baseras på att renen är ett friströvande djur på naturbete som rör sig över stora områden och då även över landsgränserna mot Norge och Finland. Väder, vind, andra faktorer och för rensköterna ej kontrollerbara omständigheter och förutsättningar styr hur renarna samlas och hanteras. Rensköterna tar beslut och agerar utifrån vad som enligt rådande förutsättningar är det bästa för renarna. Planeringen måste snabbt kunna anpassas beroende på förändringar i betestillgång, skiftningar i väder och vind, rovdjursangrepp och andra störningsfaktorer, de säsongsvisa flyttningarna och renhjordens ständiga förändringar. Många av de förändringar som sker idag orsakas inte av näringen utan av faktorer som ligger utanför den enskilde renägarens kontroll.

SSR ser att ett gott samarbete mellan myndigheter, renägare och företrädare för rennäringen är en förutsättning för att erhålla en verkningsfull kontroll samt efterlevnad av regler skall vara möjlig och därmed främja människors och djurs hälsa. SSR:s uppfattning är dock att såväl gällande regelverk som förslagen i betänkandet generellt inte beaktar renskötselns särart och speciella förutsättningar vilket kan leda till negativa konsekvenser inom rennäringen och dess bedrivande. Det som fungerar i annan djurhållning kan till och med vara direkt skadligt inom renskötseln. Mot bakgrund av detta och att renen är ett friströvande djur som rör sig över stora områden, är särskild kompetens hos myndigheter vid tillsyn och kontroll av yttersta vikt. SSR:s medlemmars erfarenhet är att det

ofta saknas kompetens om renen och rennäringens bedrivande hos veterinärer, myndighetspersoner samt de som utför offentliga kontroller.

SSR lägger stor vikt vid arbete med att förhindra uppkomst av och spridning av smittsamma sjukdomar hos renar. SSR anser att det är helt avgörande för renskötseln fortlevnad att förhindra att allvarliga sjukdomar drabbar renen och vill därmed på alla sätt bidra till att förhindra detta. SSR har under de senaste åren haft stort fokus på att öka kompetensen om renens sjukdomar inklusive potentiella nya reglerade sjukdomar, hos både veterinärer och renägare. Tillgänglig sjukdomsövervakning på ren är bristfällig och få renar obduceras. En källa till mer kunskap i renens sjukdomar finns i de sjukdomsregistreringar som utförs av Livsmedelsverkets officiella veterinärer i samband med slakt. Av olika anledningar har dessa inspektionsresultat dock aldrig meddelats renägarna/samebyarna, vilket innebär att viktig information om renens hälsa gått förlorad under de drygt 50 år som besiktningen utförts. Detta är djupt olyckligt då rennäringen behöver all hälsodata som finns för att kunna åtgärda och förebygga sjukdomar samt ha en beredskap för allvarliga infektionssjukdomar.

Övergripande kommentarer

SSR vill inledningsvis framföra kritik mot att utredaren inte tagit kontakt med företrädare för renskötseln, vilket också återspeglas i betänkandet SSR anser att det hade varit till stor nytta att företrädare från renskötseln varit delaktiga. Renskötseln särskiljer sig mot andra tamdjur då renen lever fritt i naturen året runt och är semi-domesticerad. Hantering av både enskilda och grupper av djur kan skilja sig mot vad andra djurägare har möjlighet till.

Viktigt med definitioner av olika begrepp avseende olika sjukdomar

Det används många olika begrepp när olika sorters sjukdomar beskrivs i betänkandet. Begreppen som avses är reglerade och oreglerade sjukdomar, förtecknade sjukdomar, åtgärdssjukdomar, förtecknade åtgärdssjukdomar, djursjukdomar för vilken det fastställts djurhälsobestämmelser, smittsamma djursjukdomar, bara djursjukdomar och ibland bara djurhälsa. Många gånger är det oklart vilka sjukdomar som avses och det är viktigt att dessa begrepp förklaras och används tydligt, för att undvika att myndigheter och andra tolkar olika/ej enligt syftet.

Ett tydligt exempel på när det inte råder samstämd tolkning och då får stora konsekvenser gäller sjukdomsregistrering på ren. SSR delar inte Livsmedelsverkets tolkning av begreppet "djurs hälsa" som att endast inkludera reglerade sjukdomar. Livsmedelsverket anses därmed inte behöva delge renägarna observerade sjukdomsfynd i samband med slakten oavsett om de påvisade sjukdomarna är smittsamma och kan vara allvarliga för renarnas hälsa och välfärd. SSR menar att det är av yttersta vikt att renägare och besättningsveterinär (enligt artikel 39.2 i EU-förordningen 2019/627) ska meddelas om Livsmedelsverkets inspektioner vid slakt påvisar förekomst av en sjukdom eller ett tillstånd som kan påverka människors eller djurs hälsa. Detta för att kunna arbeta förebyggande mot alla smittsamma sjukdomar vilket även får stor positiv effekt på smittskyddsarbete gällande de sjukdomar som tas upp i denna utredning.

Kommentarer på förslaget om ny djurhälsolag (2021:00)

Kapitel 3, 3§

SSR ser med viss oro på denna paragraf framförallt hur den kan komma att tillämpas i förhållande till renskötseln, SSR vill därav påpeka följande:

Renägares kontakt med veterinärer varierar, men är ofta begränsad. Den svenska veterinärutbildningen har sedan ett drygt decennium tillbaka inte någon del i utbildningen om renens hälsa och sjukdomar. Befintlig veterinär kompetens på djurslaget ren bygger idag på enskilda veterinärers eget engagemang i djurslaget (vilket inte kan anses vara acceptabelt när det gäller ett livsmedelsproducerande djurslag.) För att kunna hjälpa renägaren vid sjukdomsproblem hos renarna krävs även grundläggande kunskap om renskötseln. Renskötsel bedrivs över stora ytor och renarna befinner sig i allmänhet långt från större samhällen och inte sällan långt från vägar, vilket även försvårar möjligheten för veterinärbesök. SSR anser att det bör införas ett obligatoriskt kursmoment i veterinärutbildningen om renen

Angående straffbestämmelser

SSR är enig med det My Sahlman skriver i sitt särskilda yttrande, en höjning av straffskalan för överträdelser av djurhälsolagstiftningen är obefogad och riskerar att bli kontra-produktiv. SSR vill även särskilt påpeka följande:

SSR delar inte bedömningen i betänkandet om att straffsatsen bör vara fängelse för underlåtenhet att meddela onormal dödlighet till veterinär. SSR anser mot bakgrund av avsaknaden av kunskap om djurslaget ren hos veterinärer och myndighetspersoner gör att bedömningen av vad som är att betrakta som onormal dödlighet riskerar bli godtycklig. Detta medför en rättsosäkerhet och ett regelverk som riskerar att vara oförutsägbart. Vidare anser SSR att godtyckliga bedömningar medför att det preventiva syftet med paragrafen faller.

Kapitel 10 – Vad inkluderar begreppet ”att bistå kontrollen” i 11 §

SSR delar betänkandets förslag att den som är föremål för kontroll ska bistå och underlätta kontrollen. SSR anser dock att det otydligt vad som avses. Som tidigare beskrivet i yttrandet om renskötsel kan renarna vara spridda över stora ytor och en kontroll skulle därmed kunna bli mycket omfattande och kräva både helikopter och extra arbetskraft. Här behöver det tydligt framgå vad som förväntas och inte förväntas av den kontrollerade aktören.

Kommentar på Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m.

Lydelse i förslaget 1§:

Sådan förflyttning av djur från Finland eller Norge som föranleds av renskötseln och sker enligt internationella överenskommelser räknas inte som införsel.

Förslag till ny lydelse:

Sådan förflyttning av djur från Finland eller Norge som föranleds av renskötseln räknas inte som införsel.

Oavsett internationella överenskommelser kommer renar att vandra över landsgränserna under fri strövning. Detta leder till att renskötarna måste hämta hem renar till respektive område/land. Det är mycket viktigt att det arbetet inte försvåras ytterligare. Vi bedömer ingen förhöjd risk för smittspridning då renar från olika renhjordar strövar fritt längst traditionella flyttstråk och årstidsland. Dessa renhjordar har troligen beblandats under flera decennier och det är för renskötseln närmast omöjligt att helt förhindra sammanblandningar med närliggande områden.

Sammanfattande kommentarer

För att åtgärder inom rennäringen skall vara funktionella måste de lagar, föreskrifter och förordningar som styr skrivas utifrån och ta hänsyn till renskötselns särart och speciella förutsättningar. För att uppnå ett så bra resultat som möjligt av regelefterlevnaden avseende allvarliga smittsamma sjukdomar så måste ett sådant arbete ske i samarbete med rennäringens företrädare.

Sámiid Riikkasearvi

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist/verksamhetschef

Anna- Marja Kaddik
Näringshandläggare